

Az áldozás „dogmatikája” – megfontolások a mise rítusának két vegyítéséről

KAJTÁR EDVÁRD

Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Hittudományi Kar, Budapest –
Püspöki Hittudományi Főiskola, Pécs (HU)
kajtar.edvard@htk.ppke.hu

Vajon mi az áldozás célja? Számtalan válasz született már e kérdésre az egyház két évezredes hagyománya során; most próbálkozzunk meg mi is eggyel, mégpedig egy sajátos, úgymond „dogmatikai” megközelítésben. Az áldozás célja – szintetikusan fogalmazva – az, ahogyan ennek liturgikus elnevezése is mutatja, hogy a szentháromságos egy Istennel és az egyházzal (vagyis a „többi áldozóval”) való közösségünket, a *communiót*, valamint ennek a közösségnek az egyre mélyebb és erőteljesebb kiteljesedését átéljük. Ez egy meghatározás, egy pontosságra törekvő definíció, amely feltárja ugyan a meghatározandó dolog igazságát, elmondja, hogy mi az, ugyanakkor le is határolja azt, vagyis kifejezi azt is, mi nem része e dolog igazságának. Itt, az áldozással kapcsolatban is érezzük e meghatározás „falait”. Ennek az áldozással kapcsolatos „dogmatikus jellegű” értekezésnek ez is a célja, vagyis: mélyebben érteni, mi megy végbe a szentháromságos Isten és az áldozó ember között az áldozáskor (annak minden érzelmi és szellemi töltetével együtt), és mindezt e liturgikus és spirituális mozzanatra reflektálás „köteles” teológiai

mélységével. E kis dolgozattal tehát az a célunk, hogy a katolikus hit teológiailag „hiteles” medrében tartsuk a szentáldozással, a *communio*val kapcsolatos lelki és élményalapú hívő megközelítéseket, mégpedig azon igazságok erejében, amelyek rituális megjelenése az áldozást magát övezi, és amely rítusok valójában nem mások, mint a keresztény hit legfontosabb hitigazságainak, dogmáinak „liturgikus ruhái”.

Amikor a pap kettétöri a konszekrált kenyeret, az egyik részből letör egy kis darabkát, majd beleejti azt a kehelybe e szavak kíséretében: *Haec commixtio Corporis et Sanguinis Domini nostri Iesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam aeternam* („A mi Urunk, Jézus Krisztus testének és vérének egyesítése váljék a szentáldozásban lelkünk üdvösségére”).¹ A konszekrált kenyér és bor egyesítését e szöveg *commixtio*nak, szó szerint „vegyítésnek” (esetleg „egyesítésnek”) nevezi – innen e rítus elnevezése: a „*commixtio* szertartása”. E *commixtio* az áldozás igazságát, célját fogalmazza meg: legyen a javunkra ez az egyesítés az áldozásban, az „segítsen, vezessen, juttasson el minket örök életre (*in vitam aeternam*)”. Mit rejt tehát e gesztus, amely valójában az áldozásunk igazságát hordozza?

E kérdés megválaszolását meg kell előzze a szentmise másik („első”) vegyítésének elemzése, amely, noha rituális helyzetét tekintve a felajánlásnak a része (vagyis jóval az áldozás rítusa előtt van), mégis az áldozás dogmatikai valóságát fejezi ki, vagyis a másik *commixtio*val együtt ez is az áldozás helyes szemlélésének hermeneutikai kulcsa. A felajánlás rítuskomplexumában a kenyér felajánlását követően a pap (vagy a diakónus) bort, majd egy kis vizet tölt

1 A latin ima: *Ordo Missae* n. 129, in *Missale Romanum, Ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum*, Editio Typica tertia, Typis Vaticanis, 2008 (= *Missale Romanum*), 600. A magyar szöveg: *A mise rendje* 129. pont, in *A II. Vatikáni Egyetemes Szent Zsinat határozata szerint megújított, VI. Pál pápa tekintélyével kihirdetett, II. János Pál pápa által felülvizsgált, kibővített Római Misekönyv*, A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia megbízásából, a harmadik hivatalos bővített vatikáni kiadás alapján készült fordítás, Szent István Társulat, Budapest, 2022 (= *Római Misekönyv*), 512.

a kehelybe e szavak kíséretében: *Per huius aquae et vini mysterium eius efficiamur divinitatis consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps* („E víz és bor titka által részesülünk annak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek”).² A bor és a víz vegyítése e szöveg szerint tehát az ige megtestesülésének jelképe: ahogyan a Fiú emberi mivoltunkkal közösséget vállalt (pontosabban részesült benne: *particeps humanitatis nostrae*), úgy legyünk közösségben (mintegy „közös sorson”: *consortes*) az ő istenségével (*divinitas*) – mégpedig a szentáldozásban, amikor ezt a vízzel vegyített és konsekrált bort magunkhoz vesszük. Mivel e gesztus megelőzi a kenyértörésnél történő vegyítést, az áldozás dogmatikai aspektusait hordozó két vegyítés (*commixiones*) közül ezzel kell kezdenünk szemlélődésünket.

Az első vegyítés: az áldozó egyesülése Istennel a megtestülés paradigmája szerint (in modo incarnationis Verbi)

A IX. századtól kezdve kezdenek el terjedni az egyes liturgikus könyvekben (szakramentáriumokban és kezdetleges misekönyvekben) azok az imádságok, gesztusok kísérelő orációk, amelyeket a pap csendben imádkozik el, és amelyek tartalmukat tekintve a szentmisét bemutató papnak a cselekményhez, illetve a cselekményben jelen lévő Szentháromsághoz való, jellemzően bűnbánó, alázatot kifejező viszonyát ábrázolják. Ezeket az imákat apológiáknak nevezzük. Ezek, noha jelentősen lecsökkentett számban, a II. vatikáni zsinat utáni miserendben is megmaradtak, és bár a pap továbbra is csendben imádkozza ezeket, a tartalmuk immár „kitágult”: már nemcsak a pap saját magáért elimádkozott imái ezek, hanem a szentmisében vele együtt (liturgikusan) cselekvő népé is.

² A latin szöveg: *Ordo missae* n. 24, in *Missale Romanum*, 514; magyarul: *A mise rendje* 24. pont, in *Római Misekönyv*, 425.

A két vegyítést kísérő szövegünk is apológia, mégpedig, mivel egy gesztust „magyaráznak”, mind a ketten ún. „funkcionális apológiák”. A bor és a víz vegyítésének apológiája eredetileg nem e gesztus kíséréséhez készült, sőt e vegyítés megjelenése a római eucharisztikus ünneplésben évszázadokkal megelőzi az apológia hozzácsatolását. Szent Jusztinosz az ismert miseleírásában (155 körül) azt írja, hogy a felajánlaskor a hívek „kenyeret, bort és vizet visznek” az oltárhoz.³ A bor és a víz vegyítéséről ekkor ő még nem beszél, bár a tridenti zsinat meggyőződéssel állítja: „hisszük, hogy Krisztus Urunk így tett”.⁴ A Jusztinosz halála után (†165) közel száz évvel élő Szent Ciprián (†258) már arról ír, hogy a misében vizet öntenek a borhoz, mégpedig a kánai menyegző (Jn 2,1-12) borcsodája okán: ott a vízből bor lett, az eucharisztia ünneplésében pedig a borból Krisztus vére lesz.⁵ Amikor e vegyítéshez a XI. században apológiát kapcsolnak,⁶ az apológia szövege nem a kánai menyegzőre utal, hanem a bor és a víz kapcsolatában Krisztus két természetének, isteni és emberi természetének egységére. A tridenti zsinat Misekönyve e szöveget így örökítette át:

3 I. Apológia 67, 5.

4 Tridenti zsinat, *Sessio XXII*, 7: „A víz, amelyet a kehelyben a felajánlandó borhoz elegyítenek”; DH 1748.

5 Quam vero perversum est quomque contrarium ut, cum Dominus in nuptiis de aqua vinum fecerit, nos de vino aquam faciamus, cum sacramentum quoque rei illius admonere et instruere nos debeat ut in sacrificiis Dominici vinum potius offeramus – *Epistula 63 ad Caecilium de sacramento Dominici calicis*, 12, PL 4, 383.

6 Ld. Mario RIGHETTI, *Storia liturgica*, 4 kötetben, Ancora, Milano, 1959–1969; az idézett szöveg: III., 333.

latinul ⁷	magyar fordításban ⁸
Deus, qui in humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabilis reformasti: da nobis, <i>per huius aquae et vini mysterium eius efficiamur divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps</i> , Iesus Christus, Filius tuus, Dominus noster: Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus: per omnia saecula saeculorum. Amen.	Istenünk, aki az emberi lényeg (természet) méltóságát csodálatosan megalkottad, és még csodálatosabban megújítottad: add meg nekünk: <i>e víz és a bor misztériuma által részesüljünk annak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek</i> , (aki) Jézus Krisztus, a te Fiad, a mi Urunk: aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben: Isten mindörökkön-örökké. Ámen.

A II. vatikáni zsinat miserendjében ez az apológia le lett rövidítve, ezt jelezzük e szövegekben dőlt betűkkel (az a mostani szöveg). A szöveg többi része sem veszett ugyanakkor „kárba” a zsinati reform során, ugyanis az (*Deus, qui in humanae substantiae dignitatem mirabiliter condidisti, et mirabilis reformasti*) más helyre került a mostani Római Misekönyvben; vagyis, hogy pontosak legyünk, visszakerült oda, ahol megszületett: karácsony ünnepi miséjébe. Righetti ugyanis kikutatta, hogy az apológia első (itt nem dőlt betűvel szedett) része eredetileg karácsony ünnepi miséjének collectájából származik, mégpedig Nagy Szent Leó pápa tollából (a szöveg 443 karácsonyán hangzott el az ünnepi misében, a vatikáni Szent Péter-bazilikában). Ezt a collectát a fentebb a *Veronai Szakramentariumban*, a római egyház legősibb liturgikus könyvében (V–VII. század) meg is találhatjuk, ezzel a szöveggel: *Deus, qui in humanae substantiae dignitate et mirabiliter condidisti et mirabilis reformasti: da,*

7 *Ordo missae, in Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum summorum pontificum cura recognitum*, Editio prima iuxta typicam, Romae – Turonibus – Parisiis, Sumptibus et Typis Mame Sanctae Sedis Apostolicae et Sacrae Rituum Congregationis Typographorum, 1962, 311.

8 Saját fordításom, de a vizsgált apológiánknak a *Római Misekönyvben* lévő magyar szövegének figyelembevételével, hiszen a jelzett helyen a szövegszerű egyezés adott.

quaesumus, nobis Iesu Christi filii tui eius divinitatis esse consortes, qui humanitatis nostrae fieri dignatus est particeps (Ver 1239).⁹

Az első *commixtio* apológiája tehát egy karácsonyi imádság, amely az emberi természet megújulását szemléli a Fiúisten megtestesülésének misztériumában. Az áldozás célja tehát ennek az imádságnak a logikája szerint, Szent Péter apostol szavaival: „részeséivé lenni az isteni természetnek” (2Pt 1,4). Jézus személyében a magára vett emberi természet egy az isteni természettel, és ez az egyesülés lesz a paradigmája annak az egyesülésnek, amely Krisztus és az áldozó között végbemegy a szentáldozásban. Az áldozó tehát „úgy” lesz egy az eucharisztia által Istennel, „ahogyan” egy Jézusban az istenség és az emberség. Úgy – hogyan; ennek mibenlétét a 451-ben tartott khalkedóni IV. egyetemes szent zsinat hitvallása tartalmazza: „Egy és ugyanazon Fiú Úr Krisztust kell vallani két természetben össze nem elegyítve, változhatatlanul, meg nem osztva és szétválaszthatatlanul, anélkül, hogy az egyesülés által a két természet különbözősége bármi módon eltűnnék, hanem úgy, hogy mindkét természet sajátossága épségben maradjon, amelyek egy személlyé kapcsolódnak össze, nem tagozódik és nem osztódik két személyre, hanem egy és ugyanaz az egyszülött Fiú, Isten, Ige,

9 Ez a szöveg nyelvileg-nyelvtanilag hibás, viszont a szakramentárium így közli. A szöveg kritikai kiadása: Leo Cunibert MOHLBERG (szerk.), *Sacramentarium Veronense* (Cod. Bibl. Capit. Veron. LXXXV [80]), Herder, Roma, 19943. A veronaihoz képest kb. száz évvel későbbi Geláziusz pápa féle szakramentárium már korrigálta e szöveget (ld. GeV 27); ennek kritikai kiadása: Leo Cunibert MOHLBERG, Leo EIZENHÖFER, Peter SIFFRIN (szerk.), *Liber sacramentorum romanae aeclesiae ordinis anni circuli* (Cod. Vat. Reg. lat. 316/Paris Bibl. Nat. 7193. 41/56) (*Sacramentarium Gelasianum*), Casa Editrice Herder, Roma, 1981. Ez a korrigált változat kerül (apró javítások után) a mai *Missale Romanumba* (2008), amelynek ez a magyar szövege: „Istenünk, te az emberi természet méltóságát csodálatosan megalkottad, és még csodálatosabban megújítottad. Add, kérünk, hogy részesedjünk Fiad istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek” – *Római Misekönyv*, 138. A tridenti zsinat misszáléjának karácsonyi eukológiáiban nem szerepel e szöveg, csak a már említett felajánlási rítusban (mint apológia).

Úr Jézus Krisztus”.¹⁰ E dogmatikai kijelentés Jézus egyetlen személyében lévő két természetéről azonban csak analogikus módon és az Istennel való misztikus egyesülés törvényszerűségeinek figyelembevételével alkalmazható az áldozásban végbemenő, Isten és ember közötti egyesülésre. Az ilyen kegyelmi egyesülések valóságának egyháztanítója a kármelita misztikus, Keresztes Szent János. Ő több művében is leírta, milyen ez az egység Isten és az ember (ahogyan ő mondja: lélek) között. E tanításokból itt most csak a mi itteni vizsgálódásunk szempontjából leghangsúlyosabbat idézzük: „A lélek még inkább látszik ezután Istennek, mint emberi léleknek, habár az is igaz marad, hogy természeti lényege éppen úgy különbözik Istentől, mint annak előtte, s csupán átalakult; éppúgy van tehát, mint az az üveglap, amely különböző marad a fénytől, csupán csak meg van világítva.”¹¹

Az áldozásban létrejövő Isten és ember közötti egységben tehát az Úr is és az áldozó is önmaga marad: az Isten Isten marad, az ember ember. Nem lesznek egy személy, nem cserélődnek fel egymással, nem keverednek össze, de nem is választhatók szét egymástól, vagyis ez az egység az áldozó bűnével sem szüntethető meg: Isten nem „költözik” el, amikor az áldozó bűnt követ el.

Fontos tisztázni azt is, hogy e kapcsolat a keresztséggel született meg, vagyis nem az áldozás „terméke”, az csupán csak táplálja-erősíti és kifejezi azt. A szentáldozás az Istennek az emberrel a keresztségben létrejövő közösségét, *communió*ját bontakoztatja ki, így az nem más, mint egy egyre mélyebbre jutó egység útjának eledele. Szent Ciprián, és nyomában a tridenti zsinat szentmise-teológiája, amint azt láttuk – az első vegyítés kapcsán – az áldozásban jegyesi dimenziót is lát.¹² Az eucharishtiából való részesedés tehát az egyesülés útja, hogy „megvalósuljon a boldog lelki házasság állapota,

10 DH 302. A szöveg görög eredetije: Giuseppe ALBERIGO, Giuseppe L. DOSSETTI, Perikle P. JOANNOU, Claudio LEONARDI, Paulo PRODI (szerk.), *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, EDB, Bologna, 1991, 86.

11 A Kármelhegy útja II.5.7, in *Keresztes Szent János művei* I., Győri Kármelita Rendház, Győr, 1995, 129.

12 „Dominus in nuptiis de aqua vinum fecerit [...] ad nuptias Christi et Ecclesiae. [...] Quod scilicet perspicimus et in sacramento calicis contineri” – írja Ciprián idézett levelében.

amelyben a két természet oly szorosan egyesül, s az isteni annyira átadja magát az emberinek, hogy bár lényegük változatlan marad, mindkettőjük Istennek látszik”.¹³

A szentmiséről való beszélgetések során felvetődik olykor a kérdés, hogy ha a kehelybe előbb a bort töltjük, és majd a borhoz a vizet, akkor a hozzákapcsolt apológia miért kezdődik a víz említésével („E víz és bor titka által...”).

A válasz az eddigiekből világos, azonban érdemes ezt egy táblázatban összefoglalva is megjeleníteni:

Mária (az „ember”) adta az emberi természetet az Istennek (megtestesülés)	Az Isten befogadja Jézus által a saját életébe az embert (megosztja életét az emberrel) (megtestesülés és a szentségek)				
A kánai menyegzőn: vízből → bor					
víz/aqua = az embert jelképezi			bor/vinum = Istent jelképezi		
E koncepció retorikai összeállítása (és így az apológia szövegének belső egyensúlya):					
aqua	→	vinum	divinitas	→	humanitas
A		B		B'	
				A'	

E táblázat utolsó sora az apológia szövegének szórendjére épült kifinomult retorikai szerkezetet mutatja be, amely egyben a mise belső teológiai rendjét is tükrözi. A szórend és az arra épülő retorikai közlés:

(1) *aquae* [A] (2) *et vini* [B] *mysterium* → (3) *divinitatis consortes* [B']...
(4) *humanitatis particeps* [A'].

¹³ Az idézett rész szintén Keresztes Szent Jánostól van, aki ennek az Istennel megélt „párkapcsolati paradigmát” követő egység bemutatásának szentelte másik híres művét, a *Szellemi páros énekek*. Az idézett rész: *A lélek és Vőlegénye, Krisztus között való énekek*, A XXII. versszak magyarázata, 5. pont, in *Keresztes Szent János művei*, II., Győri Kármelita Rendház, Győr, 1995, 301.

A szentmise, tehát, mint minden liturgikus cselekményünk, *opus Dei*, „Istennek a műve”, ahol e birtokviszony („Istennek a...”) mindkét nyelvtani értelemben állítható és állítandó:

1. mi tesszük Istennek, a szentmise tehát a mi művünk neki, vagyis magunkat adjuk neki, mert ő a „célszemély” (*genitivus obiectivus*: A→B),
2. aki ebben (a szentmisében) megszenteli az embert; az az ő műve nekünk, vagyis ő maga is adja magát nekünk, tehát így mi is „célszemély” vagyunk, és ő a cselekvő alany (*genitivus subiectivus*: B→A). Íme az áldozásban megélt egység, a *communio*, első dogmatikai mélysége.

A második vegyítés: az áldozás mint Krisztus húsvétjának kiáradása a Szentlélekben

„A mi Urunk, Jézus Krisztus testének és vérének egyesítése váljék a szentáldozásban lelkünk üdvösségére” (*Haec commixtio Corporis et Sanguinis Domini nostri Iesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam aeternam*) – imádkozza a pap kenyértörés közben. Ennek a rövid, egymondatos apológiának különösen is hangsúlyos az állítmánya: a „váljék/fiat”. Ennek az igének (a latin eredetiben a *fio-fieri*), amely itt egyes szám harmadik személyű, és felszólító módban áll, egyik legjellemzőbb sajátossága az a konkrétság, amellyel egy dologi vagy személyi valóság létrejön, valamivé válik, kilakul, lesz.¹⁴ Az a vegyítés (*commixtio*), amelynek e „*fiat/váljék*” állítmány az alanya, tehát egyáltalán nem valamilyen szimbolikus cselekvést, egy „általános” valamivé alakulást hordoz, hanem egészen konkrétat: a konszekrált kenyér és bor vegyítésében, vagyis amikor a megtört szent kenyér egy darabját a pap az Úr vérének kelyhébe ejti, egy olyan sajátos történés megy végbe, amely az áldozó számára üdvösség-hordozó, üdvösségközlő. Mi van tehát e gesztus mélyén?

14 A *fio* ige gazdag jelentésállományáról ld. Tommaso VALLAURI, Celestino DURANDO, *Dizionario latino-italiano italiano-latino*, Fratelli Melitta Editori, La Spezia, 1991, 291.

Mint láttuk, e vegyítés, noha valóságosan üdvközlő gesztus, mégis egy „többfelvonásos” allegorikus dráma cselekményében jelenik meg. Nézzük e „felvonásokat”:

- Az eucharisztikus imában, az alapítás elbeszélésekor a pap először a kenyeret konszekrálja: a jézusi szavak elmondását követően felmutatja az ostyát a népnek, majd a paténára helyezi, tisztelettel térdet hajt előtte, vagyis egy ideig csendben hódol a szent kenyérben jelen lévő Úrnak.
- Ezt követően feláll, kezébe veszi a borral telt kelyhet, kimondja a bor felett az alapítás jézusi szavait, majd felemeli a népnek a kelyhet, visszateszi az oltárra, és a kenyérhez hasonlóan egy ideig előtte térdet hajtva hódol a kehelyben jelen lévő Úrnak.
- A Krisztus testévé vált kenyér tehát a paténán van, a Krisztus vérévé vált bor pedig a kehelyben: külön a test és külön a testtől a vér – ez a halál jele (vértelen test).
- A második vegyítéskor a pap e konszekrált kenyér egy darabkáját beleejti a konszekrált borba: a test és a vér újra egyesült, egy – ez az élet jele.¹⁵

Eddig az allegorikus jellegű cselekménysorozat (mely mintegy „eljátszása” Jézus halálának és feltámadásának); a hitbéli – nagyon is konkrét – valóság pedig e gesztus mélyén van. Righetti szerint ez a *commixtio*-rítus szír-bizánci eredetű, és a VIII. század elején kerülhetett a római liturgia eucharisztiaiájába az akkori szír és görög származású római pápák hatására.¹⁶ Ez a *commixtio*-rítus ugyanis megvan mindmáig a bizánci egyház leggyakrabban használt eucharisztia-rítusában, Aranyszájú Szent János Szent Liturgiájában is, mégpedig egy sajátos gesztussal megtámasztva:

- A pap veszi a konszekrált kenyér egy darabját, keresztet rajzol vele a konszekrált borral teli kehely felett, majd beleejti azt a

15 Ennek igazságát alátámasztja a vér ószövetségi értelmezése, amely szerint a vér az élet hordozója, vagyis mintegy annak az essenciája. Ezért is „égbe kiáltó” (ld. Ter 4,10) embervért ontani, és ezért is tilalmas vérral telített állati húst fogyasztani. Erről bővebben: Herbert HAAG (szerk.), *Bibliai lexikon*, Szent István Társulat, Budapest, 1989, 1913–1915.

16 Vö. RIGHETTI, *Storia liturgica* III., 494.

kehelybe a következő felkiáltás kíséretében: „A hit, a Szentlélek teljessége” (Πλήρωμα πίστεως Πνεύματος Ἁγίου).

- Ekkor egy kis edényben forró vizet visznek hozzá (ennek neve „zeón”: Ζέον), amelyet a diakónus felszólítására megáld;
- e zeónt a diakónus beleönti a konszekrált borral teli kehelybe, miközben ezt mondja: „A hit lobogása, a Szentlélek telítettsége” (Ζέσις πίστεως, πλήρης Πνεύματος Ἁγίου).¹⁷

A *commixtio*t követő forróvízes rítus a *commixtio* belső dinamikáját hivatott kifejezni: a szent kenyér és bor egyesítése tehát úgy és azért üdvhordozó valóság, mert belőle kicsordul („felbuzog”) a Szentlélek, aki megszenteli az embert. Righetti szerint ezért is szerepelt a *commixtio* apológiájában az I. Római Ordótól egészen a II. vatikáni zsinat miserendjéig a *consecratio* (megszentelés) kifejezés is: *haec commixtio, et consecratio Corporis et Sanguinis*.¹⁸

Szokatlannak tűnik, de igaz: a Lélek a két konszekrált Szín „fúziójából” mintegy feltör és kiárad a szentmise résztvevőire, különösen is az áldozókra. E tételt alátámasztják az egyértelmű hasonlóság okán azok a liturgikus cselekmények is, ahol szintén két szentségi-szentelményi valóság összekapcsolásával, „rituális magfúziójával” szentel vagy áld az egyház, és amelyekben ilyenkor szintén megfigyelhető a Szentlélek e „felbuzgása”:

- A húsvéti vigíliában, amikor a pap megáldja a keresztvizet, az áldás szövegének imádkozása közben az égő húsvéti gyertyát egyszer vagy háromszor belemerítheti a vízbe, s közben ezt kéri: „Add Urunk, hogy Fiad által szálljon le ebbe a vízbe a Szentlélek ereje”.¹⁹
- A szentmise most szemlélt *commixtio*-rítusában található apológia szövegével szinte teljesen egyező a szent krizma megszentelésében használható eukológia egyik (választható) imavariánsa, amelynek epikletikus részében így imádkozik a

17 Η Θεία Λειτουργία του εν αγίοις πατρος ημών Ιωαννου του Χρυσοστομου, *La Divina Liturgia del santo nostro padre Giovanni Crisostomo*, Roma, 1967, 129. A görög szövegeket a saját fordításomban közlöm.

18 Vö. RIGHETTI, *Storia liturgica* III., 492–493.

19 A keresztvíz megáldása, in *Húsvét vigíliája*, 44–46, *Római Miskönyv*, 298.

szentelő püspök: „ennek az aromának és olajnak egyesítése legyen számunkra a te áldásod + szentsége; a testvéreinkbe, akiket ezzel a kenettel megkennek, öntsd bőségesen a Szentlélek ajándékait”.²⁰

Az étkezéshez, az ételhez való viszonyunkat számos törvényszerűség is befolyásolja: például az emésztés biológiai és kémiai mechanizmusai, vagy a civilizációs és kulturális szokások. Az eucharisztiahoz, az Élet Kenyeréhez való viszonyunk is „engedelmeskedik” a hitünkbe kódolt teológiai és spirituális paradigmáknak. Ismernünk kell ezeket, hogy az áldozást – ellentétben a mindennapi étellel – ne személyes ízlés vezérelje, hanem az a megrendült alázat, amelyet Isten eme hatalmas ajándéka kell kiváltson a hívő emberben.

A szentáldozás ugyanis mindenekfelett és -előtt kegyelem: Isten felkínált ajándéka Fiában. A megváltott embert az Úr a keresztséggel alkalmassá tette az áldozásra, mert az áldozás által válik életté bennünk a krisztusi hit misztériuma. Az áldozásunkat Isten akarja, mi pedig ennek az akaratnak engedve lépünk, léphetünk a Bárány lakomájához. Jézus, az Atya Báránya e szentségi találkozásban ugyanis meghív a vele való teljes egyesülésre, hogy ezáltal eltölthessen minket azzal a Szentlélekkel, aki őt feltámasztotta, hogy így az ő „élete nyilvánvaló legyen halandó testünkben” (2Kor 4,11).

Bibliográfia/Bibliography

A II. Vatikáni Egyetemes Szent Zsinat határozata szerint megújított VI. Pál pápa tekintélyével kihirdetett, II. János Pál pápa által felülvizsgált, kibővített Római Misekönyv, A Magyar Katolikus Püspöki

20 „Haec aromatis et olei commixtio fiat nobis benedictionis + tuae sacramentum; in fratres nostros, hac unctione conspersos, Sancti Spiritus dona largiter effunde” – *Consecratio chrismatis n. 25, in Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli pp. VI promulgatum, Ordo benedicendi oleum cathecumenorum et infirmorum et conficendi chrisma*, Editio Typica, Typis Polyglottis Vaticanis, 1971, 16.

Konferencia megbízásából, a harmadik hivatalos, bővített vatikáni kiadás alapján készült fordítás, Szent István Társulat, Budapest, 2022.

Η Θεία Λειτουργία του εν αγίοις πατρος ημών Ιωαννου του Χρυσοστομου, La Divina Liturgia del santo nostro padre Giovanni Crisostomo, Roma, 1967.

Missale Romanum, Ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. II cura recognitum, Editio Typica tertia, Typis Vaticanis, 2008.

Missale Romanum ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum summorum pontificum cura recognitum, Editio prima iuxta typicam, Romae – Turonibus – Parisiis, Sumptibus et Typis Mame Sanctae Sedis Apostolicae et Sacrae Rituum Congregationis Typographorum, 1962.

Pontificale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli pp. VI promulgatum, Ordo benedicendi oleum cathecumenorum et infirmorum et conficendi chrisma, Editio Typica, Typis Polyglottis Vaticanis, 1971.

ALBERIGO, Giuseppe, Giuseppe L. DOSSETTI, Perikle P. JOANNOU, Claudio LEONARDI, Paulo PRODI (szerk.), *Conciliarum Oecumenicorum Decreta*, EDB, Bologna, 1991.

HAAG, Herbert (szerk.), *Bibliai lexikon*, Szent István Társulat, Budapest, 1989.

Keresztes Szent János művei I-II., Győri Kármelita Rendház, Győr, 1995.

MOHLBERG, Leo Cunibert (szerk.), *Sacramentarium Veronense (Cod. Bibl. Capit. Veron. LXXXV [80])*, Herder, Roma, 1994³.

MOHLBERG, Leo Cunibert, Leo EIZENHÖFER, Peter SIFFRIN (szerk.), *Libri sacramentorum romanae aeclesiae ordinis anni circuli* (Cod. Vat. Reg. lat. 316/Paris Bibl. Nat. 7193. 41/56) (*Sacramentarium Gelasianum*), Casa Editrice Herder, Roma, 1981.

RIGHETTI, Mario, *Storia liturgica, I-IV.*, Ancora, Milano, 1959–1969.

VALLAURI, Tommaso, Celestino DURANDO, *Dizionario latino-italiano italiano-latino*, Fratelli Melitta, La Spezia, 1991.